

žebního řádu ve smyslu jeho § 2, ani o porušení nabytých práv žalobcových.

Čís. 15144.

Kárné nálezy, vydané podle zákona ze dne 12. července 1933 čís. 147 Sb. z. a n., nemohou býti přezkoumány řádnými soudy ani po formální, ani po věcné stránce; příslušnost řádných soudů nelze tu dovoditi ani ze zákona čís. 217/25 Sb. z. a n.

(Rozh. ze dne 23. dubna 1936, R II 118/36.)

Žalobce — bývalý zaměstnanec čsl. státních drah — byl nálezem disciplinárního sboru I. instance při ředitelství státních drah a nálezem disciplinárního sboru II. instance při ministerstvu železnic uznán vinným, že jako příjemce veřejných odpočivných platů v době od 22. července 1933 do 4. října 1933 se vědomě a činně zúčastnil sdružení, které vyvíjelo činnost, směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti a celistvosti Čsl. republiky, že v této činnosti pokračoval i po 9. říjnu 1933, čímž se provinil proti ustanovení § 2 odst. 1 zák. z 12. července 1933 č. 147 Sb. z. a n., a uložen mu byl dle § 2 odst. 1 cit. lit. e) téhož zákona trest ztráty práv a nároků, plynoucích ze služebního a pensijního poměru pro něho i jeho pozůstalé. Žalobce tvrdí, že disciplinární senát dospěl ke svrchu uvedenému zjištění jen proto, že nešetřil podstatných forem správního řízení a domáhá se proto prohlášení bezúčinnosti uvedených disciplinárních nálezů a placení pensijních požitků. Prvý soud zamítl žalobu. Odvolací soud uložil prvému soudu nové jednání a rozhodnutí.

Nejvyšší soud z podnětu rekursu, podaného žalovaným státem, odmítl žalobu.

Důvody:

Odvolací soud vyslovil právní názor, že rozhodnutí disciplinárních komor, vydaná proti žalobci podle zákona ze dne 12. července 1933 čís. 147 Sb. z. a n., mohou býti přezkoumána řádným soudem v celém rozsahu, že soud musí samostatně posouditi otázku viny žalobcovy a že jest v tomto případě přípustným pořad práva, protože tu rozhodovali správní úřad podle zákonů o tom vydaných o nárocích soukromoprávních (§ 1 zákona čís. 217/25 Sb. z. a n.). Odvolací soud spatřoval, vycházející z uvedeného názoru právního, neúplnost řízení, provedeného v první stolici zejména v tom, že nebyla vůbec na přetřes vzata otázka, zda se žalobce skutečně dopustil trestného činu, jímž ho uznal kárný nález vinným. Nejvyšší soud neschvaluje tyto právní názory, neboť je nelze srovnati se zákonem čís. 147/33 Sb. z. a n. o stíhání protistátní činnosti státních zaměstnanců a některých jiných osob. Tento zákon jest zákonem výjimečným a jeho účelem jest nutná, účinná a oprávněná

obrana demokratických zřízení státu, zajištění klidu a pořádku uvnitř státu a tím též i jeho bezpečnosti navenek. Jeho výjimečná ustanovení mají ve zkráceném řízení umožnit stíhání deliktů v něm označených výjimečnými orgány. Aby bylo dosaženo sledovaného účelu, má býti umožněno projednání všechny případy v době co nejkratší a při tom tak objektivně a důkladně, jak toho bezpodmínečně vyžadují vážnost deliktů a těžké tresty na ně stanovené. Zákon dále umožňuje (v §§ 6 a 10), aby v případech, kde je záruka, že sledovaného účelu bude dosaženo, fungovaly dosavadní disciplinární (kárné) orgány, a jen pro ostatní případy zavádí orgány zvláštní, t. j. zemské a ústřední kárné soudy na ochranu republiky. Rozhodnutí o tom, který orgán má projednati ten který případ, — zda dosavadní disciplinární (kárný) orgán anebo zemský kárný soud — bylo vyhrazeno příslušnému ústřednímu úřadu, protože ten může nejlépe posouditi, jaký postup bude v tom kterém případě nejúčelnější (viz odůvodnění vládního návrhu zákona, tisk 2314 posl. sněm., str. 10 a 11). Také ve zprávě ústavně-právního výboru senátu Nár. shromáždění (tisk 1099 senátu) bylo zdůrazněno, že dochází i na zostření disciplinárních pravidel, stanovených služební pragmatikou pro státní zaměstnance (str. 1), že mimořádných opatření jest nevyhnutelně třeba (str. 3), a že jest účelem předlohy zebrání šíření se zjevů státu nebezpečných a, pokud tu již jsou, energicky je ze státní správy vymýtiti. Jde o mimořádná opatření, aby v mimořádné době mohlo býti účelně čeleno podvatným snahám, na něž ve služební pragmatice, určené pro normální poměry, pamatováno nebylo a ani pamatováno býti nemusilo (str. 4). Vládě má býti poskytnut takový »instrument«, jenž by umožňoval nejen důrazný a přísný zákrok proti provinilcům, avšak také zákrok rychlý a účinný (str. 6). Úchytky touto předlohou způsobené jsou velmi závažné a lze je vysvětliti pouze účelem, jaký se tu sleduje v této mimořádné době (str. 8). Z obsahu zákona čís. 147/33 Sb. z. a n. a z jeho materiálů, v nichž byl zvláště vytčen jeho mimořádný účel, dospěl nejvyšší soud k názoru, že tento zákon nevyhražuje možnost, aby kárné nálezy podle něho vydané byly přezkoumávány řádnými soudy, a to ani po stránce věcné ani po stránce formální. Naopak vyplývá z jeho výjimečnosti a z jeho zvláštního účelu, že řádné soudy nejsou vůbec povolány přezkoumávati takové nálezy pořadem práva, protože by se to přičilo nejen zásadě, že má býti zákonem umožněn rychlý, energický a účinný zákrok proti provinilcům, nýbrž i tomu, že zákon sám výslovně a přesně stanoví, které určité orgány jsou povolány stíhati protistátní činnost v něm vymezenou stanovenými tam tresty. Kdyby byl zákonodárce zamýšlel vyhraditi odsouzeným provinilcům ještě další obranu pořadem práva u řádných soudů, byl by to zajisté v zákoně vyjádřil. Ale z celé souvislosti zákona a z jeho zřejmého účelu jest usouditi, že pořad práva za účelem zvrácení účinků kárných nálezů podle něho vydaných jest vyloučen. Vždyť řízení upravené tímto výjimečným zákonem se koná jen na základě rozhodnutí příslušného ústředního úřadu (§ 10) a v zájmu bezpečnosti státu, tedy jen v zájmu veřejném, takže zaměstnavatel obviněné osoby jako takový nemá na ně vlivu a jeho zájmy, související se služebním poměrem obviněného, tu ani nepřicházejí

v úvahu. Rozhodne-li ústřední úřad, aby řízení se konalo před příslušným disciplinárním (kárným) orgánem (§§ 6 odst. 1 a 10 odst. 2), tedy tento disciplinární orgán jedná a rozhoduje jako orgán ústředním úřadem delegovaný a zákon určuje jeho příslušnost k tomu, aby konal řízení o zvláštním činu trestném, jehož skutkovou podstatu upravuje a také trest stanoví přímo zákon. V takových případech neplyne tedy pravomoc disciplinárního orgánu ze služebního a disciplinárního řádu pro obviněného zaměstnance jinak platného, nýbrž jen z toho, že tento orgán byl k jednání a rozhodování určen příslušným ústředním úřadem, jenž jest k tomuto určení zmocněn výslovným předpisem zákona č. 147/33 Sb. z. a n. V § 14 odst. 1 jest také ustanoveno, že úřad (orgán), který poukazuje služební, odpočivné nebo zaopatřovací platy osobě, o niž jde, jest povinen sdělený mu nález do osmi dnů provést. Že nelze připustiti přezkoumávání nálezu vydaných kárnými úřady podle uvedeného zákona pořadem práva, vyplývá konečně i z této úvahy: Zákon č. 147/33 Sb. z. a n. platí podle § 1 nejen pro zaměstnance státu, nýbrž i pro zaměstnance jiných veřejnoprávních korporací, na př. též obcí a jejich podniků, a pro duchovní církvi a náboženských společností. Kdyby bylo lze zvrátiti nález vydaný podle tohoto zákona pořadem práva jako bezúčinný, mohlo by snadno dojít k tomu, že by žalovaná strana ve sporu (na př. obec nebo náboženská společnost) buď uznala žalobní nárok anebo dala dojít k vydání rozsudku pro zmeškání, čímž by zvláštní a již dříve zdůrazněný účel tohoto výjimečného zákona, totiž ochrana státu a rychlý a účinný zákrok proti podvratným snahám, mohl býti v jednotlivých případech úplně zmařen. Ani ze zákona č. 217/25 Sb. z. a n., provádějícího ustanovení § 105 odst. 1 ústavní listiny, nelze přípustnost pořadu práva pro souzenou věc vyvoditi. Jest ovšem správné, že trestem stanoveným v § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 147/33 Sb. z. a n. jest zasaženo i do hmotného práva odsouzené osoby, ale to jest jen zákonný důsledek odsouzení pro trestnou protistátní činnost. Orgán povoláný tímto zákonem k rozhodování o vině a trestu nerozhoduje tu o uplatňovaných nárocích soukromoprávních, nýbrž rozhoduje především o tom, zda se obviněný provinil způsobem v zákoně označeným, a uzná-li jej vinným, uloží mu trest, jaký jest již v zákoně předepsán. V § 10 odst. 2 se výslovně praví, že i v řízení příslušným disciplinárním (kárným) orgánem lze za činy trestné podle § 2 odst. 1, §§ 3 a 4 uložit toliko tresty stanovené v tomto zákoně. Předmětem nápravy pořadem práva podle § 1 zákona č. 217/25 Sb. z. a n. jsou však jen nároky soukromoprávní, o nichž podle zákonů o tom vydaných bylo rozhodnuto úřady správními. Předpokládá se tedy, že správní úřad podle zákonů o tom vydaných rozhodl o soukromoprávním nároku vlastně na místě soudu, kamž by věc jinak patřila, a nikoli v oboru působnosti jemu povšechna zákonem přikázané. Předmětem řízení soudního ve smyslu zákona č. 217/25 Sb. z. a n. jest toliko nárok, jenž byl uplatňován v předchozím řízení správním, a stranami soudního řízení jsou osoby, jimiž a proti nimž byl nárok uplatňován a bylo o něm rozhodnuto v předcházejícím řízení správním (Vážný: »O ústrojí a příslušnosti soudů«, 1933, str. 438, 461 až 463). Nelze se tedy domáhati odpomoci pořadem

práva osobou nebo proti osobě, která nebyla účastníkem správního řízení nebo proti které nebylo správním úřadem o nároku rozhodnuto, neboť pak tu není co do subjektu vpravdě rozhodnutí správního úřadu, což jest první podmínkou podle § 105 ústav. list. a § 1 odst. 1 zákona čís. 217/25 Sb. z. a n. Ale předmětem řízení konaného proti žalobci podle zákona čís. 147/33 Sb. z. a n. nebyl jeho soukromoprávní nárok na pensi proti žalovanému státu, disciplinární orgány nerozhodovaly o otázce, zda čsl. stát jest nebo není povinen platiti žalobci pensi, žalobce sám v onom řízení neuplatňoval a ani nemohl uplatňovati nějaké své soukromoprávní nároky proti státu jako svému bývalému zaměstnavateli a stát jako takový nebyl ani účastníkem onoho řízení. Jest ještě připomenouti, že řízení upravené zákonem čís. 147/33 Sb. z. a n. není sice řízením trestním, ale že jím bylo stanoveno zvláštní řízení kárné v zájmu bezpečnosti státu. Toto zvláštní řízení nelze na roveň klásti obyčejnému kárnému řízení, upravenému služebními předpisy, takže se na souzenou věc vůbec nehodí rozhodnutí čís. 5911, 8531 a 10224 Sb. n. s., na něž poukázal odvolací soud. Z předeslaných vývodů plyne, že jest vyloučen pořad práva pro uplatňování žalobního nároku na určení bezúčinnosti disciplinárního nálezu, o nějž tu jde, a nároku na zaplacení pensijních požitků za uvedenou dobu, vyvozovaného právě jen z této bezúčinnosti. První soud neměl proto o této žalobní žádosti věcně projednávat a rozsudkem rozhodnouti, nýbrž měl žalobu odmítnouti pro nepřipustnost pořadu práva. Odvolací soud tuto vadu nejen nenapravil, nýbrž podle jeho zrušovacího usnesení by měl soud první stolice v jednání ještě pokračovati. K nepřipustnosti pořadu práva jest hleděti z úřadu v každém období rozepře (§ 42 j. n. a § 240 posl. odst. c. ř. s.). První soud však otázku nepřipustnosti pořadu práva vůbec nezkoumal a nesprávným právním názorem, projeveným v důvodech rozhodnutí odvolacího soudu, není nejvyšší soud vázán. Z podnětu rekursu žalovaného státu bylo proto pro zmatečnost podle § 477 čís. 6 c. ř. s. zrušiti jak napadené usnesení odvolacího soudu, tak i rozsudek soudu první stolice i s předcházejícím řízením a žalobu podle §§ 478, 513 c. ř. s. odmítnouti.

Čís. 15145.

Vinkulace pojistky jest smlouvou ve prospěch třetího (§ 881 obč. zák.).

(Rozh. ze dne 24. dubna 1936, Rv I 1276/34.)

Žalobce byl pojištěn u žalované pojišťovny proti požáru. Proti jeho žalobě na zaplacení pojistné sumy namítla žalovaná, že jest podle pojišťovacích podmínek vyloučena její povinnost k pojistné náhradě. Pojistka je vinkulována ve prospěch městské spořitelny. N i ž š í s o u d y nevzavše za prokázané tyto námítky žalované, uznaly podle žaloby, odsoudivše žalovanou, aby zaplatila spornou částku na účet žalobcův s oznámením vinkulace u okresního soudu.